

POSTANOWIENIE

Dnia 5 kwietnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk (przewodniczący)

SSN Jolanta Frańczak

SSA Ewa Stefańska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa A. S.

przeciwko Przedsiębiorstwu Handlowo - Usługowemu [...]o przywrócenie do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 5 kwietnia 2017 r.,

zażalenia strony pozwanej na postanowienie Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w S.

z dnia 30 grudnia 2016 r., sygn. akt VII Pa .../15,

**1. odrzuca zażalenie w części dotyczącej punktu pierwszego
zaskarżonego postanowienia;**

2. oddala zażalenie w pozostałej części.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 30 grudnia 2016 r. Sąd Okręgowy w S. - VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych: w punkcie pierwszym - sprawdził i ustalił wartość przedmiotu zaskarżenia w postępowaniu kasacyjnym na kwotę 6.131,40 zł, zaś w punkcie drugim - odrzucił skargę kasacyjną pozwanego. W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd drugiej instancji wskazał, że skarga kasacyjna podlegała odrzuceniu jako niedopuszczalna, na podstawie art. 398² § 1 k.p.c., albowiem wartość przedmiotu zaskarżenia w postępowaniu kasacyjnym w sprawie z zakresu prawa pracy jest niższa niż 10.000 zł.

Sąd Okręgowy wyjaśnił, że zgodnie z treścią art. 368 § 2 w związku z art. 398²¹ i art. 398⁴ § 3 k.p.c. w sprawach o prawa majątkowe należy oznaczyć w skardze kasacyjnej wartość przedmiotu zaskarżenia. Przy tym, w sprawach o prawa majątkowe, w których sąd uwzględnił tylko część roszczeń, wartość przedmiotu zaskarżenia nie może być utożsamiana z wartością przedmiotu sporu. Do oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia przepisy art. 19-24 i art. 25 § 1 k.p.c. stosuje się jedynie odpowiednio, przy uwzględnieniu tego, co jest przedmiotem zaskarżenia dla każdej ze stron po wydaniu wyroku. Pozwany zaskarżył skargą kasacyjną wyrok Sądu Okręgowego w S. z dnia 3 czerwca 2016 r., którego treścią nie była zmiana wyroku Sądu Rejonowego w S. z dnia 2 czerwca 2015 r. polegająca na przywróceniu powoda do pracy, albowiem w zakresie tego roszczenia apelacja powoda została oddalona. W wyroku tym Sąd drugiej instancji - w miejsce przywrócenia do pracy - zasądził na rzecz powoda odszkodowanie za niezgodne z prawem rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia w kwocie 6.131,40 zł.

Zdaniem Sądu Okręgowego, z uwagi na treść skarżonego wyroku, powyższa kwota stanowi wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną pozwanego. Przy tym, dla określenia tej wartości nie miał znaczenia fakt, że pozwany zaskarżył skargą kasacyjną wyrok Sądu odwoławczego w całości, a więc także w części oddalającej apelację powoda, albowiem w tym zakresie skarga kasacyjna podlegała odrzuceniu jako niedopuszczalna. Zasadą jest bowiem, że od wyroku oddalającego apelację nie przysługuje skarga kasacyjna stronie, która nie odwoływała się od wyroku Sądu pierwszej instancji (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 1998 r., I CKN 282/98, LEX nr 416164). W niniejszej sprawie pozwany nie został pokrzywdzony orzeczeniem Sądu odwoławczego oddalającym apelację powoda od wyroku Sądu pierwszej instancji (brak *gravaminis*), skoro pozwany w toku procesu domagał się oddalenia powództwa o przywrócenie do pracy i w tym zakresie jego stanowisko zostało uwzględnione. Dlatego w wartości przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną pozwanego nie mogła być uwzględniona wartość roszczenia o przywrócenie do pracy.

Na postanowienie Sądu Okręgowego o odrzuceniu skargi kasacyjnej

pozwany wniósł zażalenie, w którym zarzucił:

1) naruszenie art. 366 k.p.c. w związku z art. 56 § 1 k.p. poprzez błędne zastosowanie i przyjęcie, że powagą rzeczy osądzonej objęte jest to, co stanowiło w ocenie Sądu odwoławczego przedmiot rozstrzygnięcia, a mianowicie przyznane powodowi odszkodowanie, podczas gdy przedmiot rozstrzygnięcia zawsze jest związany z podstawą sporu, która sprowadza się do oceny prawnej zasadności rozwiązania umowy o pracę, czego przywrócenie do pracy bądź odszkodowanie jest jedynie prawną konsekwencją; tym samym przedmiotem zaskarżenia objęta jest ocena Sądu drugiej instancji rzekomej bezzasadności dokonanego przez pozwanego wypowiedzenia stosunku pracy, a nie wyłącznie zasądzenie roszczenia odszkodowawczego;

2) naruszenie art. 366 k.p.c. w związku z art. 56 § 1 k.p. poprzez błędne zastosowanie i pominięcie przy rekonstruowaniu przedmiotu zaskarżenia, że w punkcie I wyroku Sąd drugiej instancji wprost zawarł ocenę niezgodności z prawem rozwiązania umowy o pracę, stąd zakres zaskarżenia podany w skardze kasacyjnej odpowiada istocie rozstrzygnięcia Sądu odwoławczego, niezależnie od tego, jakie były dalsze konsekwencje tego rozstrzygnięcia co do wyboru zasądzanego przez Sąd drugiej instancji świadczenia;

3) naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. poprzez uznanie, że granice zaskarżenia w sprawie wyznacza wyłącznie rozstrzygnięcie w przedmiocie zasądzanego powodowi odszkodowania, podczas gdy - ze względu na konsekwentne stanowisko procesowe pozwanego - granice zaskarżenia wyznaczane są przez rozstrzygnięcie co do niezgodności z prawem rozwiązania umowy o pracę, gdyż pozwany w skardze kasacyjnej kwestionuje nie tyle zasądzenie odszkodowania, lecz dokonaną przez Sąd drugiej instancji ocenę zasadności wypowiedzenia, stanowiącą podstawę zasądzenia odszkodowania;

4) naruszenie art. 398²¹ w związku z art. 391 w związku z art. 23¹ i art. 26 k.p.c. poprzez ich niezastosowanie, podczas gdy w sprawach o roszczenia pracowników dotyczące rozwiązania stosunku pracy, wartość przedmiotu sporu (zaskarżenia), przy umowach zawartych na czas nieokreślony, stanowi suma wynagrodzenia za okres jednego roku; ponadto w sytuacji zaskarżenia skargą kasacyjną wyroku Sądu odwoławczego w całości, wartość przedmiotu zaskarżenia

odpowiada utrwalonej przed sądami obu instancji wartości przedmiotu sporu, z uwagi na wyrażona w art. 26 k.p.c. regułę utrwalenia wartości przedmiotu sporu w procesie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie pozwanego nie zasługuje na uwzględnienie.

Niezasadny jest zarzut naruszenia art. 366 k.p.c. w związku z art. 56 § 1 k.p. poprzez błędne zastosowanie i przyjęcie, że powagą rzeczy osądzonej objęte jest to, co stanowiło w ocenie Sądu odwoławczego przedmiot rozstrzygnięcia, a mianowicie przyznane powodowi odszkodowanie, a także pominięcie przy rekonstruowaniu przedmiotu zaskarżenia, że w punkcie I wyroku Sąd drugiej instancji wprost zawarł ocenę niezgodności z prawem rozwiązania umowy o pracę, stąd zakres zaskarżenia podany w skardze kasacyjnej odpowiada istocie rozstrzygnięcia Sądu odwoławczego. Analizując przedmiot zaskarżenia skargą kasacyjną pozwany wadliwie nawiązuje do konstrukcji powagi rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.), która odnosi się do mocy wiążącej prawomocnego orzeczenia między stronami, w określonym układzie przedmiotowym i podmiotowym. Natomiast podstawą ustalenia wartości przedmiotu zaskarżenia powinny być stosowane odpowiednio przepisy art. 19-24 i art. 25 § 1 k.p.c. o wartości przedmiotu sporu, przy uwzględnieniu tego, co jest przedmiotem zaskarżenia dla każdej ze stron po wydaniu wyroku.

W niniejszej sprawie powód domagał się przywrócenia do pracy, z uwagi na niezgodne z prawem rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia. Jako wartość przedmiotu sporu powód wskazał w pozwie kwotę 24.525,60 zł, którą ustalił na podstawie art. 23¹ k.p.c. Wyrokiem z dnia 2 czerwca 2015 r. Sąd Rejonowy oddalił powództwo o przywrócenie do pracy. Na skutek apelacji powoda, wyrokiem z dnia 3 czerwca 2016 r. Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądził na rzecz powoda odszkodowanie w wysokości 6.131,40 zł (odpowiadającej jego trzymiesięcznemu wynagrodzeniu) i oddalił apelację w pozostałym zakresie, w uzasadnieniu orzeczenia wskazując, że przywrócenie powoda do pracy było niecelowe. Jako wartość przedmiotu zaskarżenia w apelacji

powód wskazał kwotę 24.525,60 zł, tożsamą z wartością przedmiotu sporu i zgodną z treścią art. 23¹ k.p.c. Następnie pozwany wniósł skargę kasacyjną, zaskarżając wyrok Sądu odwoławczego w całości i wskazując wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 24.516 zł. Sąd Okręgowy, po sprawdzeniu wartości przedmiotu zaskarżenia, ustalił ją na kwotę 6.131,40 zł i odrzucił skargę kasacyjną pozwanego.

Zdaniem Sądu Najwyższego zaskarżone postanowienie Sądu Okręgowego jest prawidłowe. Analogiczny stan faktyczny był przedmiotem oceny Sądu Najwyższego w uzasadnieniu postanowienia z dnia 30 stycznia 2003 r. (I PK 263/02, OSNP-wkł. 2003 nr 15, poz. 11) i Sąd Najwyższy w obecnym składzie w pełni podziela wyrażone tam poglądy. Stosownie do treści art. 23¹ k.p.c., w sprawach o roszczenia pracowników dotyczące nawiązania, istnienia lub rozwiązania stosunku pracy, wartość przedmiotu sporu (wyznaczającą również wartość przedmiotu zaskarżenia) stanowi, przy umowie na czas określony - suma wynagrodzenia za pracę za okres sporny, lecz nie więcej niż za rok, a przy umowach na czas nieokreślony - za okres jednego roku. Taką też wartość miał przedmiot sporu określony żądaniem zgłoszonym w pozwie i taka była wartość przedmiotu zaskarżenia apelacją wniesioną przez powoda. Uległo to zmianie dopiero na etapie postępowania kasacyjnego w związku z częściowym uwzględnieniem apelacji powoda przez Sąd Okręgowy i wniesieniem przez pozwanego skargi kasacyjnej od wyroku zasądzającego na rzecz powoda świadczenie pieniężne o określonej ściśle wysokości. W zaistniałej sytuacji procesowej wartość przedmiotu zaskarżenia skarga kasacyjną przestała wyznaczać suma wynagrodzenia za pracę za rok (art. 23¹ k.p.c.), a zaczęła wyznaczać zasądzona na rzecz powoda kwota odszkodowania (art. 19 k.p.c.).

Także w uchwale z dnia 6 grudnia 2001 r. (III ZP 28/01, OSNAPiUS 2002 nr 15, poz. 35) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, zgodnie z którym w sprawie o zasądzenie odszkodowania z tytułu bezprawnego rozwiązania umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony bez wypowiedzenia, wartość przedmiotu sporu stanowi podana kwota pieniężna (art. 19 § 1 k.p.c.), a nie suma wynagrodzenia za pracę za okres jednego roku (art. 23¹ k.p.c.). Art. 23¹ k.p.c. w zakresie, w jakim reguluje sposób oznaczenia wartości przedmiotu sporu w sprawach o roszczenia pracowników dotyczące nawiązania, istnienia lub rozwiązania stosunku pracy, ma

zastosowanie tylko do roszczeń majątkowych niepieniężnych. Jeżeli więc Sąd Okręgowy zasądził na rzecz powoda odszkodowanie z tytułu niezgodnego z prawem rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia, z punktu widzenia pozwanego sprawa nabiera charakteru sprawy o roszczenie pieniężne i dlatego wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną stanowi dla pozwanego zasądzona kwota pieniężna, stosownie do art. 368 § 2 w związku z art. 19 § 1, art. 398²¹ i art. 398⁴ § 3 k.p.c.

Zdaniem Sądu Najwyższego na dokonaną wyżej wykładnię przepisów prawa nie może mieć wpływu okoliczność, że powód w apelacji zawarł wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, albowiem Sąd drugiej instancji nie był tym wnioskiem związany. Przedmiotem rozpoznania sądów obu instancji było roszczenie powoda o przywrócenie do pracy (przy czym to do powoda należał wybór roszczenia z art. 56 § 1 k.p.), natomiast w wyniku rozpoznania apelacji powoda Sąd odwoławczy - korzystając z uprawnienia wynikającego z art. 56 § 1 w związku z art. 45 § 2 k.p. - zasądził na rzecz powoda odszkodowanie i oddalił jego apelację w pozostałej części. Częściowe uwzględnienie apelacji powoda w zakresie roszczenia majątkowego skutkowało tym, że pozwany mógł wnieść skargę kasacyjną wyłącznie od wskazanej wyżej części wyroku, albowiem skarga kasacyjna od części wyroku oddalającej apelację powoda była niedopuszczalna. Nie ma racji pozwany twierdząc, że w ten sposób został pozbawiony prawa do rozpoznania sprawy przez sądy dwóch instancji, albowiem w przedmiotowej sprawie miało to miejsce. Natomiast skarga kasacyjna nie jest zwyczajnym środkiem zaskarżenia, lecz środkiem przysługującym od prawomocnych orzeczeń, który stanowi instytucję wyjątkową, o ograniczonym dostępie (por. T. Zembruski, Skarga kasacyjna. Dostępność w postępowaniu cywilnym, Warszawa 2009, s. 35). Ograniczenia dopuszczalności skargi kasacyjnej ustawodawca wprowadził ze względu na wartość przedmiotu zaskarżenia (*ratio valoris*), bądź rodzaj sprawy (*ratio materiae*).

Nie ma racji pozwany zarzucając naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. poprzez uznanie, że granice zaskarżenia w sprawie wyznacza wyłącznie rozstrzygnięcie w przedmiocie zasądzzonego powodowi odszkodowania. Po pierwsze - pozwany nie wyjaśnił, w jaki sposób miałyby dojść do naruszenia powyższego przepisu.

Wskazał jedynie, że - w jego ocenie - granice zaskarżenia skargą kasacyjną wynikają z przedmiotu sprawy dotyczącego kwestii prawidłowości rozwiązania umowy o pracę i nie ograniczają się do orzeczenia zasądzającego odszkodowanie. Po drugie - w judykaturze słusznie wyjaśniono, że zarzut naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. jest zasadny, gdy pozostaje w związku z uprzednim zarzutem apelacji, na przykład braku dostatecznego wyjaśnienia spornych okoliczności (art. 217 § 3 k.p.c.). Dopiero wówczas można ocenić, czy konkretny zarzut apelacji nie zostały rozpoznany i miał wpływ na wynik sprawy, a zatem czy zasadny jest kasacyjny zarzut naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2017 r., II PK 364/15, LEX nr 2242153). Tymczasem pozwany nietrafnie odniósł ten zarzut do problemu istnienia *gravamen* w zaskarżeniu wyroku w całości.

Zdaniem Sądu Najwyższego pozwany nie może skutecznie twierdzić, że interes publiczny wymaga rozpoznania jego skargi kasacyjnej także w części, w jakiej dotyczy ona orzeczenia oddalającego apelację powoda od wyroku oddalającego jego powództwo o przywrócenie do pracy. W uzasadnieniu uchwały składu 7 sędziów - zasada prawna - z dnia 15 maja 2014 r. (III CZP 88/13, OSNC 2014 nr 11, poz. 108) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że warunek *gravaminis* stosuje się do każdego środka zaskarżenia wnoszonego przez podmiot prywatny lub wnoszonego na rzecz takiego podmiotu. Dla stosowania przesłanki pokrzywdzenia nie ma również znaczenia okoliczność, czy środek zaskarżenia przewidziany jest przede wszystkim w celu realizacji interesu podmiotów prywatnych, których orzeczenie dotyczy, czy też został ukształtowany - jak w przypadku skargi kasacyjnej - jako środek realizujący w pierwszej kolejności interes publiczny, pamiętać bowiem należy, że podmiot prywatny, który z nią występuje, czyni to we własnym interesie, ponieważ chce obalić niekorzystne dla niego prawomocne orzeczenie.

Jedynie w sprawach, w których interes publiczny wymaga merytorycznego rozpoznania środka zaskarżenia, *gravamen* (interes prawny w zaskarżeniu) należy ujmować szerzej, nie sprowadza się on bowiem tylko do pokrzywdzenia w wąskim rozumieniu, tj. w różnicy między żądaniem a zaskarżeniem orzeczenia, lecz obejmuje także zaskarżenie orzeczenia zgodnego z żądaniem strony. Innymi słowy,

gdy interes publiczny uzasadnia ponowne merytoryczne zbadanie sprawy, ocena w zakresie pokrzywdzenia (*gravamen*) staje się bezprzedmiotowa na etapie badania dopuszczalności środka zaskarżenia, mogłoby się bowiem okazać, że skarżący dysponując korzystnym dla niego orzeczeniem nie zdoła w tej fazie postępowania wykazać pokrzywdzenia, zaś dopiero merytoryczne rozpoznanie sprawy umożliwia podjęcie właściwej oceny w tym zakresie.

Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż nie budzi wątpliwości, że w kolizji z interesem publicznym pozostają orzeczenia wydane w postępowaniach dotkniętych nieważnością, a więc z takim naruszeniem przepisów, które podważa stabilność orzeczeń sądowych. Jednakże interesu prawnego stanowiącego przesłankę zaskarżenia nie należy - w kontekście nieważności postępowania - rozpatrywać w płaszczyźnie jego dopuszczalności, ani określonej wady orzeczenia, co niewątpliwie łączyłoby się z oceną zasadności środka zaskarżenia, lecz z potrzebą ochrony interesu publicznego, wymagającego merytorycznego rozpoznania środka zaskarżenia. W niniejszej sprawie taka sytuacja nie miała miejsca, albowiem pozwany nie wykazał istnienia interesu publicznego w rozpoznaniu jego skargi kasacyjnej w zakresie, w jakim nie wystąpiło jego pokrzywdzenie orzeczeniem Sądu drugiej instancji.

Nie zasługuje na uwzględnienie także zarzut naruszenia art. 398²¹ w związku z art. 391 w związku z art. 231 i 26 k.p.c. poprzez ich niezastosowanie. W judykaturze utrwalony jest pogląd, że Sąd Najwyższy nie jest związany wskazaną przez strony wartością przedmiotu zaskarżenia i może dokonać jej sprawdzenia na podstawie akt sprawy, z pominięciem zasad określonych w art. 25 i 26 k.p.c. Sprawdzenie wartości przedmiotu zaskarżenia jest niezbędne wówczas, gdy od tej wartości zależy dopuszczalność skargi kasacyjnej (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2015 r., III CSK 419/14, LEX nr 1659241).

Mając na uwadze wskazane okoliczności Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji, na podstawie art. 394¹ § 3 w związku z art. 398¹⁴ k.p.c.